Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

18.10.2018

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto

Suomen Punaisen Ristin lausunto kotoutumisesta

Asia: HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019
Teema: Pl 32/Kotouttamisen haasteet ja kotouttaminen vuoden 2019 talousarvioehdotuksessa

Suomen Punainen Risti kiittää mahdollisuudesta lausua kotouttamisen haasteista ja kotoutumisesta vuoden 2019 talousarvioehdotuksessa.

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (827/2017). Asetuksen 2 §:n mukaan järjestön tarkoituksena on muun muassa suojella kaikissa oloissa elämää ja terveyttä sekä puolustaa ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia, auttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia inhimillisten kärsimysten ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi, sekä tukea ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkausten aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Suomen Punainen Risti järjestää maahanmuuttajien kotoutumista tukevaa toimintaa, avustaa maahan saapuvien kiintiöpakolaisten vastaanotossa sekä ylläpitää vastaanottokeskuksia Maahanmuuttoviraston toimeksiannosta. Suomen Punainen Risti on maan suurimpia valmiusorganisaatiota, ja tässä ominaisuudessa se myös muun muassa ylläpitää valmiutta laajamittaisen maahantulon varalta.

Suomen Punainen Risti tukee kaksisuuntaista ja varhaista kotoutumista sekä vahvistaa yhteisöjen ja yksilöiden kykyä ottaa vastaan uusia tulijoita sekä valmiuksia toimia rasismia vastaan. Suomen Punainen Risti järjestää maahanmuuttajien kotoutumista tukevaa toimintaa osana pysyviä palvelujaan. Suomen Punainen Risti on tehnyt merkittävää pakolaistyötä jo viidellä vuosikymmenellä.

Määrärahamuutokset ja uudet toimet sekä arvio näiden vaikutuksista

Kotouttamisen osaamiskeskus tekee tärkeää työtä tarjotessaan poikkihallinnollista tukea valtion, kuntien ja järjestöjen asiantuntijoille. Eri tahojen sisällöllinen ja toiminnallinen yhteistyö lisää tehoa ja suunnitelmallisuutta kotoutumisen tuen toimenpiteisiin. Maakuntauudistus tuo haasteita ja muutoksia vastuutoimijoihin, joten on entistä tärkeämpää lisätä poikkihallinnollisia yhteyksiä ja varmistaa että eri hallinnonalojen toiminta on keskenään sopusoinnussa kotouttamisen ja kotoutumisen tuen päämääriä ajatellen.

Kotouttamisen vaikuttavuutta tulisi seurata tarkasti. Vaikuttavuuden tutkimisessa tulisi ottaa käyttöön myös kolmannen sektorin vaikuttavuuden seuranta ja luoda siihen mittareita yhdessä toimijoiden kanssa.

Järjestöille myönnettävät avustukset kotoutumisen edistämiseen sekä rasismin ja syrjinnän ehkäisemiseen mahdollistavat uusien, ajankohtaisten hankkeiden käynnistämisen sekä ja mahdollistavat toimintojen mallintamista ja juurruttamista. Heikkoutena on toimintojen lyhytkestoisuus, joiden aikana projektien tulokset ehtivät har-

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

voin levitä laajemman toimijajoukon hyödyksi ja käyttöön. Koko kotoutumisen kenttää leimaakin vahvasti projektimaisuus ja pitkäkestoisen resursoinnin puute.

Suomen Punainen Risti katsoo, että kotoutumisen onnistuminen vaatii pitkäjänteistä, yli sektorirajat ylittävää viranomais- ja kansalaistoimintaa. Järjestöjen ja viranomaisten yhteistyö kotoutumisen eri osa-alueiden edistämisessä edellyttää jatkuvaa dialogia eri osapuolten kesken sekä sopimuksellisuutta ja toiminnan pelisääntöjen läpikäymistä.

Ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävään etsivään työhön ja neuvontatyöhön tulisi suunnata lisäresursseja vuodelle 2019. Ihmiskaupan ja siihen liittyvien ilmiöiden odotetaan lisääntyvän paperittomien määrän kasvaessa. Useat järjestöt ja muut toimijat kohtaavat yhä useammin ihmiskaupan uhreja matalan kynnyksen toiminnassa. Toiminnan tueksi ja tunnistamisen parantamiseksi tulisi lisätä toimijoille perehdytystä ja tietoa ihmiskaupan uhrien auttamisesta sekä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä.

Arvio kotouttamisen tuloksellisuudesta sekä keskeisistä kehittämishaasteista

Perheyhteyksien palauttaminen lisää kotoutumisen tuloksellisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä

Tehtyjen lainsäädäntö- ja hallintomuutosten vaikutukset kansainvälistä suojelua saaneiden henkilöiden perheenyhdistämisoikeuden toteutumiseen ja sen kautta erityisesti kotoutumisen onnistumiseen tulisi välittömästi selvittää. On selvää, että esimerkiksi kieliopintoihin tai työnhakuun keskittyminen on vaikeaa, jos henkilöllä on samaan aikaan jatkuva huoli perheestään. Pitkä erossa olo vaikuttaa niin perheenkokoajien kuin perheenjäsentenkin mielenterveyteen. Lisäksi erityisesti nuorten, yksin tulleiden henkilöiden onnistunut kotoutuminen on hyvin epätodennäköistä, mikäli heillä ei ole mahdollisuutta saada perhettään Suomeen.

Varhainen kotoutuminen vastaanottokeskuksissa ja kunnissa tuo tehoa kotoutumiseen

Tehokas alkuvaiheen toiminta antaa hyvät edellytykset kotoutumiselle. Lisääntyneen maahanmuuton myötä kolmannen sektorin rooli kotoutumisen alkuvaiheessa korostuu ja se tulisi nähdä valtion kotouttamisohjelman tärkeänä resurssina. Vapaaehtoistoiminnalla voidaan täydentää toimintaa vastaanottokeskuksissa, tarjota tukea, mielekästä tekemistä ja mahdollisuuksia esimerkiksi kielen oppimiseen. Liikuntaryhmät lisäävät selkeästi turvapaikanhakijoiden hyvinvointia ja yhteinen tekeminen kantaväestön kanssa lisää kontakteja ja vähentää jännitteitä. Järjestöjen kotoutumisen tuki kohdistuu kuntatasolla esimerkiksi kielitoimintaan, monipuoliseen ryhmätoimintaan, osaamisen kartoitukseen, asumisavun järjestämiseen tai omakieliseen ohjaamiseen.

Alkuvaiheen kotoutumistoimintaa tehdään ja tulee tehdä jo vastaanottokeskuksessa. Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoiset tekevät Suomen kulttuuria ja tapoja tutuksi monilla tavoin ja edistävät turvapaikanhakijoiden kuulumista ympäröivään yhteiskuntaan ja lähiyhteisöön. Tavoitteena on, että maahan muuttaneet henkilöt kotoutuvat Suomeen ja omaan lähiympäristöönsä, heidän perheyhteydet on palautettu ja perhe-elämä on mahdollistettu ja että he ovat yhdenvertaisia jäseniä yhteisöissään ja osallistuvat sen toimintaan. Varhainen kotoutuminen voi tukea myös niitä, jotka

eivät voi jäädä Suomeen. Erilaiset varhaisen kotoutumisen toimet antavat tekemistä odotusajalle, helpottavat joissakin tilanteissa paluuta sekä ehkäisevät ääriajattelua.

Suomen Punainen Risti pitää tärkeänä, että maahan muuttaneiden osaamista kartoitetaan ja varhaista työelämään tutustumista edesautetaan ja työelämän mentorointia tuetaan. Suomen Punainen Risti on kehittänyt osaamisen kartoittamisen toimintamallin, jota hyödynnetään nyt kaikissa Punaisen Ristin ylläpitämissä vastaanottokeskuksissa. Osaamisen kartoittamisen ja jo olemassa olevan osaamisen tunnistaminen on kriittinen menestystekijä työelämään pääsylle ja siellä pärjäämiselle.

Viranomaisten ja järjestöjen sopimuksellinen yhteistyö lisää resursseja ja osaamista kotoutumista tukevaan työhön

Niin alkuvaiheen kuin oleskeluluvan saamisen jälkeiseen kotoutumiseen tulisi luoda malleja ja sopimuksia viranomaisten ja järjestöjen välille. Varhaisen kotoutumisen tuen hyötyjä sekä eri hallinnonalojen välisen yhteistyön toimivuutta varhaisen kotoutumisen edistämisessä tulee arvioida ja poistaa poikkihallinnollisia esteitä sekä lisätä ja tehostaa eri hallinnonalojen yhteistyötä. Kolmannen sektorin kotoutumista tukeva toiminta juurruttaa muuttajat uudelle paikkakunnalle ja vahvistaa osallisuuden tunnetta.

Kolmannella sektorilla on huomattavia resursseja ja osaamista, mutta näitä ei välttämättä tunnisteta kunnissa, jos työn kuvaan ei kuulu järjestökoordinaatio tai yhteistyö kolmannen sektorin kanssa. Suomen Punainen Risti on kokenut järjestöyhteistyön kehittäjä ja koordinoija ja se voi kutsua verkostoja koolle ja fasilitoida viranomaisten ja kolmannen sektorin yhteistyötä.

Viranomaisten kotouttamistoimenpiteet keskittyvät pääsääntöisesti kielenopetukseen ja koulutukseen tai työnhakuun, ja ovat siten joko työvoimaviranomaisten tai kunnan sosiaaliviranomaisten vastuulla. Sen sijaan kotoutumiseen liittyvät lukuisat muut elementit esimerkiksi kuntiin siirtymisen tai yksinkertaisten arkipäivän asioiden hoitamisen osalta jäävät käytännössä kolmannen sektorin vastuulle. Tämä on usein sinänsä toimiva ratkaisu, mutta mikäli järjestöjen toimintaa ei kiinnitetä mihinkään kokonaisvaltaisempaan suunnitelmaan tai huomioida viranomaisten omissa suunnitelmissa, niiden osalta jää huomattava määrä potentiaalia hyödyntämättä. **Viranomais- ja järjestöyhteistyötä sekä molemmin puolista tutustumista, tiedonvaihtoa sekä yhteistä suunnittelua tulisi lisätä toiminnan kaikilla tasoilla, erityisesti kun hankerahoituksia suunnitellaan ja avataan.**

Kotoutuminen ei onnistu, jos vastaanottava yhteisö tai yhteiskunta on rasistinen tai syrjivä

Suomen Punainen Risti pitää tarpeellisena, että yhdenvertaisuuden edistämiseen sekä rasismin ja syrjinnän ehkäisemiseen kiinnitetään nykyistä enemmän huomiota ja suunnataan varoja. Kotoutuminen ei voi onnistua rasistiseen tai syrjivään yhteisöön ja yhteiskuntaan. Punainen Risti pitää panostamista kaksi- ja monensuuntaiseen kotoutumiseen tärkeänä. Kaksisuuntaisella kotoutumisella tarkoitetaan sitä, että muutoksia ja kehitystä tapahtuu niin kantaväestön kuin tulijoiden elämässä. Yhtäältä tuetaan Suomeen muuttaneita heidän kotoutumisessaan yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Toisaalta vahvistetaan yhteisöjen kykyä ottaa

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

vastaan uusia tulijoita, sopeutua uuteen tilanteeseen, avata rakenteita sekä toimia rasismia ja vihapuhetta vastaan. Kotoutumisen monensuuntaisuus viittaa prosessiin, jossa yksilön kotoutumisvalmiuksen lisäksi yhteiskunnan asenteet, rakenteet vaikuttavat siihen, pääsevätkö tulijat osallisiksi. Maahan muuttaneisiin kohdennetut kotouttamisresurssit voivat mennä hukkaan, jos rasismin ja syrjinnän ehkäisyä ei huomioida eikä resursoida riittävästi.

Maahanmuuttajien työllistymistilanne, työllistymisen haasteet ja kehittämistoimenpiteet

Kuntasijoituksissa tulisi kartoittaa oleskeluvan saaneiden osaaminen ja työllisyysmahdollisuudet

Kuntapaikkasijoituksia tulee arvioida kotoutumisen kannalta. Tämänhetkisessä järjestelmässä kuntien ja oleskeluluvan saaneiden intressit eivät välttämättä kohtaa. Arvioinnissa tulisi tarkastella mitä keinoja on löytää sellaisia kuntapaikkoja, jotka tukevat työllistymistä ja siten kotoutumista. **Suomen Punainen Risti katsoo, että sijoituksissa tulisi kartoittaa oleskeluvan saaneiden osaaminen ja työllisyysmahdollisuudet**. Sijoituksissa tulisi mahdollisuuksien mukaan kiinnittää enemmän huomiota oleskeluluvan saaneiden todellisiin työllistymis- osallistumis- tai koulutusmahdollisuuksiin sijoituspaikkakunnalla.

Osaamisen kartoitus tehtävä jo vastaanottokeskuksessa

Vastaanottokeskuksissa tulisi tehdä turvapaikanhakijoiden osaamisen kartoitus, ja tiedot tulisi kirjata valtakunnalliseen tietojärjestelmään siten, että tiedot ovat sekä vastaanottopuolen että kuntapuolen saatavilla. Tiedot palvelisivat sekä vastaanottovaiheen että kunnan/AVI:n alueen kokonaissuunnittelua, mutta myös yksittäistä oleskeluluvan saanutta henkilöä, joka menee uudessa kotikunnassaan TE-toimistoon. Näin ollen TE-toimistossa henkilön osaamista kartoittaessa olisi jo olemassa pohja, jolta rakentaa henkilön osaamis- ja ammattiprofiilia. Osaaminen on laajempi käsite kuin aikaisempi koulutus- tai ammattitausta.

Turvapaikanhakijoiden mahdollisuutta jäädä sille paikkakunnalle, jossa heillä on hyvät työllistymis- ja osallistumismahdollisuudet tulisi tukea. Työllistymisen tukeminen on myös yksi keino vähentää vastaanottojärjestelmän kustannuksia, sillä ansiotulot vähentävät vastaanottorahan määrää. Turvapaikanhakijoiden hyväksikäyttöön tulisi puuttua ja työnantajien valvontaa lisätä. Olisi tarpeen luoda säännöt ja asettaa minimikorvaus turvapaikanhakijoita työllistäville tahoille.

Työ- ja opiskelulupien saamista tulisi helpottaa

Suomen Punainen Risti suosittelee työn tai opiskelun perusteella myönnettävien lupien joustavaa myöntämistä jo maassa oleskeleville, työllistyneille turvapaikanhakijoille ja paperittomille henkilöille, jotka voivat niiden avulla laillistaa oleskelunsa Suomessa.

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

18.10.2018

Suomen Punaisen Ristin Kontti-tavarataloketjun kokemusten mukaan **maahanmuuttajien pääsyä tuettuihin työllistämistoimiin tulisi nopeuttaa ja samassa yhteydessä pyrkiä järjestämään kielikoulutusta**. Kolmannen sektorin tarjoamat työpaikat voisivat tässä olla entistä suuremmassa roolissa.

Työhön pääsyä tulisi helpottaa

Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden haasteet korostuvat, kun suomalaisen yhteiskunnan toiminnan tuntemus on heikkoa. ”Byrokratialoukku” syntyy erityisesti silloin kun tuetusta toimentulosta pitäisi työllistymisen myötä vähittäin siirtyä elämään omillaan, mutta työtulot eivät kuitenkaan riitä elämiseen. Muun muassa asumistuen ja sovitellun päivärahan hakeminen on haastavaa digitalisoituvassa yhteiskunnassa ja virheistä aiheutuu ikäviä taloudellisia seuraamuksia. Henkilökohtaisen neuvonnan tarve on suurta. Tällaisessa tilanteessa Kontti-tavarataloketjun henkilökunta on keskeisessä roolissa.

Konkreettisena muutosehdotuksena kokemustemme perusteella nostamme esille ajokorttikoulutuksen järjestämisen maahanmuuttajataustaisille. Ajokorttikoulutuksessa tulisi huomioida erityisryhmät. Ajokortin mahdollistaminen vaikeasti työllistyville nuorille voisi olla vaikuttavinta työllistymiseen johtavaa koulutusta.

Kristiina Kumpula
pääsihteeri
Suomen Punainen Risti

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.